

Trajtlér Gábor

A debreceni evangélikus templom új orgonája

Debrecenben a Miklós utcában áll az evangélikus templom, szerényen sorolódik az utca egyemeletes házai között. Csak a tornya mutatja, hogy több mint lakóépület. A gyülekezeti termekhez hasonló tér alacsony karzatán nemes vonalú klasszicista orgona látványa fogadja a látogatót. A homlokzat 1925 óta ékesíti a templomot: ekkor épült a templom előző orgonája a budapesti *Rieger* cég alkotásaként, az akkor legkorszerűbb német romantika elvei szerint: pneumatikus kúplárendszerrel, két manuállal, 16 regiszterrel. A diszpozícióra jellemző volt a sok vonós, a sok 8 lábas regiszter és az aliquotok teljes hiánya.

Korának szép emléke lehetett volna e hangszer. De évtizedek óta állandóan javítgatni kellett a gyenge minőségű pneumatikát, a szűk karzat pedig alig adott szerelési lehetőséget. És mivel a hangszer a világgazdasági válság idején épült, sípművének anyaga sem volt kielégítő. Mindezek ellenére az orgonát szándékunkban volt megmenteni. Ennek érdekében több orgonaépítővel többször folytattunk helyszíni szemlét.

A régi orgona megtartását sok nehézség tette kilátástalanná. A karzat mellvédjébe épített pneumatikus játszóasztal szerelhetetlennek bizonyult. Ezért elektromos traktúrára kellett volna cserélni. Emiatt a játszóasztal képességét is változtatni kellett volna. A nagyméretű fúvó helyszínen javíthatatlan volt. Így javítása többre került volna, mint egy új. Sok síp tört volt a sípmű zsúfoltsága és az alacsony karzat miatt, s ezért az igényes intonáció szinte lehetetlen volt. A szelládák gyakori meghibásodása sem mutatott biztató jövőt.

Fájó szívvel váltunk meg ettől a hangszertől egy kisebb javára. Feltétel volt a templombelsőhöz tartozó homlokzat megtartása természetesen hangzó, ónból készült sípokkal. Egy logikus elrendezésű, jól szerelhető orgonabelső —mechanikus csúszkaláda-rendszerrel— 14 regiszter elhelyezését tette lehetővé. A diszpozíció ilyen kevés regiszterrel csak az alapváltozatokra adott lehetőséget. A játszóasztalt a szekrény oldalához kellett illeszteni.

A gyülekezet választása nyomán a megbízást az orgona megépítésére *Paulus Frigyes* orgonaépítő mester kapta.

Az orgona diszpozíciója:

I. Főmű		II. Redőnymű		Pedál	
Principal	8'	Gedackt	8'	Subbass	16'
Bourdon	8'	Rohrflöte	4'	Offenbass	8'
Oktav	4'	Nasat	2 $\frac{2}{3}$ '	Korálbass	4'
Flöte	4'	Principal	2'		
Blockflöte	2'	Terz	1 $\frac{1}{3}$ '	Tremulant	
Mixtur 3x	2'			Tríttek: I+II P+I P+II	

Az orgona építése folyamán a mesternek két szokatlan nehézséget kellett leküzdenie. Az első mechanikai probléma volt: az oldalt elhelyezett játszóasztal miatt a többször kereszteződő traktúra irányát 90 fokban meg kellett fordítania. A templomtér alacsony volta miatt pedig az akusztikai adottságok nehezítették az intonációt. Paulus Frigyes mindkét problémát jelesen oldotta meg.

Az orgona 2007 decemberére készült el. *Fabiny Tamás* püspök szentelte fel 2008. január 13-án. A hangszert a tervező, megbízott szakértő — e sorok írója — mutatta be néhány orgonamű előadásával és az istentisztelet hangszeres kíséretével. A kevés regiszter ellenére a sokféle regisztrálási kombináció a hangszer szépségét és lehetséges színgazdagságát bizonyította. Dicsérendő, hogy a más vallású tengerben szórványnak tekinthető debreceni kis evangélikus gyülekezet erején felül is a művészileg igényes és költségesebb megoldást, a sípos orgonát választotta. Így lett a kétezer éves európai hagyomány felelős folytatója.

Deák téri kántátazenés istentiszteletek és orgonazenés áhítatok

A *Lutheránia* énekkar 2008 első felének kántátazenés istentiszteletein Bach-műveket énekelt:

január 13.: *Liebster Jesu, mein Verlangen* BWV 32; január 20.: *Ich bin vergnügt* BWV 84; február 3.: *Jesus nahm zu sich die Zwölfe* BWV 22; február 24.: *Wiederstehe doch der Sünde* BWV 54; március 23.: *Christ lag in Todesbanden* BWV 4; április 6.: *Der Herr ist mein getreuer Hirt* BWV 112; április 20.: *Wo gehest du hin?* BWV 166; május 11.: *Also hat Gott die Welt geliebt* BWV 68.

Március 16-án és 22-én Bach János passiója előadásában közreműködött a *Lutheránia* énekkar, vezényelt: *Kamp Salamon*.

A 19. *Budapesti Bach-hét* június 2–8-án (hétfő-vasárnap este 7 órakor) ment végbe.

Június 2. (kántátáest): *Was Gott tut, das ist wohlgetan* (III) BWV 100, *Nimm von uns, Herr, du treuer Gott* BWV 101. Ea.: *Zádori Mária* (szoprán), *Németh Judit* (alt), *Megyesi Zoltán* (tenor), *Cser Péter* (basszus), *Mekis Péter* (orgona), *Lutheránia Énekkar*, *Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok*. Vez.: *Kamp Salamon*.

Június 3. (orgonaest): G-dúr prelúdium és fúga BWV 541, két korálelőjáték: *Wer nur den lieben Gott läßt walten* BWV 647, *Dies sind die heiligen zehn Gebot* BWV 678, C-dúr tokkáta, *adagio* és fúga BWV 564, G-dúr concerto BWV 692, Esz-dúr szonáta, BWV 525, *Sei gegrüßet, Jesu gütig* — korálpártita BWV 768. Ea.: *Peter Planyavsky*.

Június 4. (kamaraest): III. brandenburgi verseny BWV 1048, VI. brandenburgi verseny BWV 1051, d-moll kéthegedűs verseny BWV 1043, h-moll szvit BWV 1067. Ea.: *Budapesti Vonósok Kamarazenekar* (koncertmester: *Bánfalvi Béla*, művészeti vez.: *Botvay Károly*). Km.: *Drahoš Béla* (fuvola), *Bánfalvi Béla* (hegedű), *Bánfalvi Zoltán* (hegedű).

Június 5. (kamaraest): G-dúr szólószvit BWV 1007, D-dúr gembasonáta BWV 1028, G-dúr gembasonáta BWV 1027, Ea.: *Molnár Piroska* (gordonka), *Horváth Anikó* (csembaló).

Június 6. (orgonaest): c-moll fantázia és fúga BWV 537, *O Gott, du frommer Gott* — korálpártita BWV 767, Esz-dúr prelúdium BWV 552/1, *Kyrie, Gott Vater in Ewigkeit*, BWV 669, *Christe, aller Welt Trost* BWV 670, *Kyrie, Gott heiliger Geist* BWV 671, Esz-dúr fúga BWV 552/2. Ea.: *Karasszon Dezső*.

Június 7. (kamaraest): A-dúr szonáta BWV 1015, G-dúr szonáta BWV 1019, G-dúr szonáta fuvolára, hegedűre és basso continuoóra BWV 1038, C-dúr szonáta fuvolára, hegedűre és basso continuoóra BWV 1037. Ea.: *Trio Antiqua* (*Bertalan Andrea*, fuvola, *Kalló Zsolt*, hegedű, *Vályi Csilla*, gordonka, *Szekendy Tamás*, csembaló).

Június 8. (kántátáest): *Wir danken dir Gott, wir danken dir* BWV 29, *Magnificat* BWV 243. Ea.: *Zádori Mária* (szoprán), *Gémes Katalin* (alt), *Meláth Andrea* (alt), *Megyesi Zoltán* (tenor), *Cser Péter* (basszus), *Dobozy Borbála* (csembaló), *Mekis Péter* (orgona). *Lutheránia Énekkar*, *Budapesti*